ANAMARIA BIANCA TEUŞDEA TONŢ

ADJECTIVE PRONOMINALE INTEROGATIVE ŞI RELATIVE CA PROADJECTIVE – O CERTITUDINE?

1. Preliminarii

1.1. Adjectivul pronominal

Pentru definirea şi caracterizarea adjectivului, gramaticile noi au în vedere aspecte semantice, morfologice şi sintactice deopotrivă. Adjectivul se caracterizează: **semantic**, prin calitatea de a exprima *însuşiri sau proprietăţi*[1] ale entităţilor, acţionând asupra extensiunii referenţilor desemnaţi prin substantiv; **morfologic**, prin flexiune în funcţie de gen, număr şi caz şi, uneori, prin categoria gradelor de intensitate/comparaţie[2], şi **sintactic**, prin necesitatea unui termen regent substantiv sau substitut al substantivului, cu care se şi acordă, ceea ce dovedeşte că „la adjectiv funcţia sintactică depinde de *context*" (Dimitriu 1999 I, p. 18). Astfel, în gramatica limbii române se disting trei tipuri de adjective: *propriu-zise*, *pronominale* şi *cantitative*.

„Pronumele demonstrative, posesive, interogative-relative, nehotărâte, negative şi de întărire au valoare de adjective atunci când însoţesc un substantiv şi se acordă cu el în gen, număr şi caz" (GLR 1966, p. 114), de aceea sunt numite ***adjective pronominale***. Conform *Gramaticii Academiei*, acestea „aparţin clasei adjectivului numai datorită acordului cu substantivul, dar semantic şi flexionar se încadrează în clasa pronumelui" (GALR 2015 I, p. 189–191), deci „au trăsături comune atât cu adjectivele, cât şi cu pronumele corespondente, dar, în acelaşi timp, se deosebesc de fiecare în parte" (*ibidem*, p. 189)[3].

Potrivit lui Corneliu Dimitriu, adjectivele pronominale sunt „cuvintele nenoţionale ce transmit informaţie gramaticală de tip determinativ (apropierea sau depărtarea de vorbitor, posesia, cunoaşterea în măsură redusă etc." (Dimitriu 1999 I, p. 224).

[1] Însuşirile sau proprietăţile exprimate prin adjective pot viza: forma, dimensiunea, greutatea, volumul, culoarea, cantitatea, temperatura, gustul, preţul, fizicul, profilul moral, materia, elementele componente, originea sau posesorul acestora (vezi Constantinescu-Dobridor 1974, p. 63).

[2] Corneliu Dimitriu (1999 I, p. 185) atrage atenţia, pe bună dreptate, că trebuie făcută deosebire între *gen*, *număr şi caz*, pe de o parte, şi *categoria comparaţiei*: la adjectiv, genul, numărul şi cazul sunt *pur formale* în sensul că acestea sunt rezultatul *acordului* cu substantivul determinat, iar comparaţia este caracterizată prin conţinut. Deci, la adjective nu se poate vorbi de gen, număr şi caz categoriale (vezi Gruiţă 1981, p. 13).

[3] Pentru asemănările, respectiv deosebirile dintre adjectivul pronominal, adjectivul propriu-zis şi pronume, vezi GALR 2015 I, p. 189–191.

DACOROMANIA, serie nouă, XXIII, 2018, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 90–99

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

Lingvistul subliniază că informația de tip determinativ *diferă* de cea semantică şi de cea stilistică, dar şi de cea gramaticală de tip categorial (caz, timp, diateză etc.) şi de tip raportual (inerență, coordonare, subordonare etc.). În consecință, chiar dacă au aproape aceeaşi formă ca pronumele corespondente (când există diferențe acestea sunt minore), ca semnificație „adjectivele pronominale se depărtează sensibil de adjective, ele neexprimând însuşiri propriu-zise, ci diverse aspecte ale determinării (apropiere, depărtare (de vorbitor), caracter nehotărât etc.)" (Neamțu 2014, p. 82).

1.2. Proadjectivul

După cum reiese din cele prezentate anterior, unele cuvinte din limba română au trăsături specifice mai multor clase. Acesta este şi motivul pentru care gramaticile noi deosebesc două tipuri de clase de cuvinte, *clase lexico-gramaticale* şi *clase semantico-funcționale*, propunând, totodată, şi alte criterii de clasificare a cuvintelor limbii, pe lângă cele semantice, sintactice şi flexionare. Criteriile puse pe primul plan de aceste gramatici sunt criteriul *semantic* şi cel al *posibilităților combinatorii*[4], criterii pe baza cărora GALR (2015 I, p. 57) organizează cuvintele limbii în **clase semantico-funcționale**.

Printre clasele semantico-funcționale se numără şi **clasa proformelor**, clasă reprezentată de „cuvinte lipsite de referință proprie, care îşi procură referința contextual, în contextul lingvistic, prin legarea de un component plin referențial, numit sursă referențială" (DŞL, s.v. *proformă*).

Referința este procesul care face posibilă legarea unei expresii lingvistice de un obiect ce aparține lumii sau de un model mental al lumii, deci, cu alte cuvinte, este „relația dintre semne şi realitate" (*ibidem*, s.v. *referință*). J. C. Milner (1982, *apud* Munteanu 2006, p. 44) vorbeşte despre două tipuri de **referință**: *virtuală* şi *actuală*. *Referința virtuală* se traduce prin „semnificația lexicală a unei expresii verbale", iar *referința actuală* este „referentul pe care îl atribuim acestei expresii", ceea ce înseamnă că aceasta din urmă se activează numai în întrebuințare. Opoziția evidențiată de Milner apare inițial, în alți termeni, la Eugen Coşeriu (1978, p. 56 şi urm.; vezi şi Nica 1988, p. 44–62; 2011), care distinge în primă etapă două tipuri fundamentale de **semnificat/înțeles**: *lexical* şi *categorial*, iar apoi la G. G. Neamțu (2009, p. 25), care opune **radicalul** *categorial* celui *lexical*. Prin *radical categorial* lingvistul clujean face referire la „semantica proprie" a unui cuvânt non-referențial; *radicalul lexical* este „ceea ce semnifică un cuvânt ca realitate extralingvistică".

Denis Apothéloz (1995, p. 106, *apud* Munteanu 2006, p. 48) notează că unele expresii lingvistice nu sunt autonome din punct de vedere referențial, deci nu-şi pot stabili independent referentul, ci au nevoie de o trimitere intralingvistică sau extralingvistică. Ceea ce deducem din teoria lui Apothéloz este că la unele cuvinte referința virtuală este suficientă pentru a identifica referentul/referința actuală, în timp ce altele îşi obțin referentul/referința actuală *asociind* propria referință virtuală cu

[4] Posibilitățile combinatorii sau sintactice reprezintă un criteriu general de clasificare a cuvintelor. Orice unitate lexicală dintr-o limbă poate fi integrată într-un enunț, în timp ce flexiunea nu caracterizează decât unele părți de vorbire.

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

cea a expresiei referențiale la care fac trimitere (sursa referențială). Deci, sursa îi împrumută elementului nonautonom referențial propria referință, dându-i astfel posibilitatea de a dobândi şi el referință actuală/referent. În termenii propuşi de lingvistul clujean, acest proces se explică astfel: „radicalul categorial are «în spate» un radical lexical, sursa lui referențială" (Neamțu 2009, p. 25).

În cadrul clasei proformelor, cuvintele care îşi procură referința de la un *adjectiv calificativ*[5], deci plin referențial, se grupează în subclasa ***proadjectivelor***.

Dacă în prima fază se ştia despre proadjective doar că sunt substitute (Manoliu Manea 1968, p. 21, 31, 32, 209), acestea au fost identificate mai apoi cu *adverbele substitute cu orbită adjectivală* (Nica 1988, p. 125). Cea care acordă atenție specială proformelor în discuție este Maria Vulişici Alexandrescu, lingvista definind proadjectivele drept cuvinte care nu au un conținut semantic particular, ci unul virtual, precizat în context prin conexiune anaforică, „antecedentul" constituind sursa lor semantică, şi care înlocuiesc un adjectiv calificativ (vezi Vulişici Alexandrescu 1997–2000, p. 7; 2001, p. 472; 2002; 2010; 2015, p. 666–671). Altfel spus, proadjectivele sunt „substitute cu valoare categorematică de adjectiv" (Dîrul 2009, p. 141) întrucât „nu au înțeles lexical propriu, dar au înțeles categorial-adjectiv" (Vulişici Alexandrescu 2002, p. 154).

Despre „proformele adjectivale"[6] GALR menționează că sunt proforme realizate prin adjective care „codifică descrieri sau calificări ale unor entități din cadrul de comunicare (*asemenea* om, *atare* situație, *anume* problemă)" GALR 2015 I, p. 182–183); întrucât trimit la un antecedent adjectival calificativ de la care îşi iau referința, acestea se mai numesc şi „adjective anaforice".

Inventarul de proadjective întocmit de Maria Vulişici Alexandrescu este format din opt grupe de cuvinte (folosite în contexte clare): *aşa*, *asemenea*, *astfel*, *atare*; *altfel*; *cum*, *precum*, *oricum*, *nicicum*, *altcum*, *altcumva*; *(de ...) ce*; *ce* (exclamativ); *la*; *nişte*, *careva*; *cât*, fiind mai bogat decât cel din GALR, care este reprezentat de formele: *asemenea*, *aşa*, *atare*, *anume*, *astfel (de)*, *altfel (de)*, *gata.* Din punctul nostru de vedere, sunt susceptibile de a fi incluse printre proadjective mai multe adjective pronominale, însă în cele ce urmează ne oprim asupra adjectivelor pronominale interogative şi relative.

2. Adjective pronominale interogative şi relative ca *proadjective*

Tradiționala clasă a *adjectivelor pronominale* este formată, după părerea noastră, din două grupe:

[5] *Adjectivul calificativ* sau *propriu-zis* exprimă numai caracteristicile calitative ale entităților, intrând în opoziție cu adjectivele pronominale şi cu cele cantitative.

[6] Spre deosebire de GALR, DŞL nu pune semnul egalității între „proforme adjectivale" şi „proadjective", aspect cu care suntem şi noi de acord. Delimitarea acestora se face după două criterii diferite: *clasa morfologică prin care se realizează proforma*, respectiv *natura morfologică a sursei*. Considerăm că *proformele adjectivale* sunt acele proforme realizeazate prin adjective, iar *proadjectivele* sunt proformele care „stau pentru" adjective. În ceea ce ne priveşte, în clasificarea proformelor acordăm întâietate celui de-al doilea criteriu, adică naturii morfologice a sursei.

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

a. *adjective pronominale de tip I*: sunt reprezentate de adjectivele pronominale de *întărire*, respectiv, de cele *posesive*. După cum subliniază G. G. Neamțu, aici *pronominal* „nu înseamnă «provenit din pronume» (cum este la toate celelalte adjective «pronominale», ci înseamnă că este şi pronume" (Neamțu 2011, p. 136). Caracterul pronominal este dovedit de persoana şi numărul specifice pronumelor, iar cel adjectival se justifică prin acord;

b. *adjective pronominale de tip II*: aici se înscriu adjectivele pronominale demonstrative, nehotărâte, negative, interogative şi relative. Despre acestea se susține că şi-au pierdut calitatea de *substitut al numelui*[7] în urma adjectivizării.

Întrucât adjectivele pronominale de tipul I sunt **şi** pronume, iese din discuție încadrarea lor în subclasa proadjectivelor. În legătură cu celelalte adjective pronominale, tipul II, se ridică întrebarea dacă într-adevăr şi-au pierdut calitatea de substitute. În cazul în care şi-au păstrat calitatea originară, cea de proforme, se naşte o nouă întrebare: adjectivele pronominale substituie un substantiv, altul decât cel determinat, sau îşi schimbă direcția de substituție, substituind un adjectiv calificativ?

Acceptând că atunci când determină un substantiv, deci au orbită adjectivală (aspect de care dă socoteală denumirea), *adjectivele pronominale* îşi procură referința de la un adjectiv **calificativ** (deci din punct de vedere semantico-funcțional sunt ***proadjective***), ne propunem să vedem dacă adjectivele pronominale interogative şi relative funcționează sau nu ca proadjective. În acest sens, în cele ce urmează ne vom ocupa de formele *ce, care* şi *cât* (*câtă*, *câți*, *câte*).

Tradiția gramaticală îl defineşte pe ***ce*** drept pronume/adjectiv pronominal, însă, când apare în *enunțuri exclamative*[8], statutul său este unul destul de controversat, dovadă fiind noile valori morfologice pe care i le atribuie unii cercetători (Neamțu 2011, p. 188; Vulişici Alexandrescu 2004): *(pro)adjectiv* şi *(pro)adverb*. Potrivit lui G. G. Neamțu, *ce* exclamativ întră în componența a patru tipuri de structuri (Neamțu 1985, p. 108):

I. **ce** + substantiv: ***Ce*** *curaj au unii!*

II. **ce** + *mai* + verb/substantiv: ***Ce*** *se mai plânge!*; *E de necrezut* ***ce*** *mai scandal a făcut!*

III. **ce** + *de* + substantiv: ***Ce*** *de mure a cules!*

IV. **ce** + adjectiv (adverb): ***Ce*** *voioasă alerga!*; *Nici nu ştii* ***ce*** *mult ține la voi!*

Întrucât analizăm capacitatea adjectivelor pronominale de a fi proadjective, în momentul de față ne aplecăm numai asupra structurilor în a căror alcătuire intră un substantiv (nearticulat, fără valoare de interjecție[9]), adică I, II şi III.

I. În prima structură, observăm că *ce* determină substantivul postpus aflat în contiguitate directă cu el. În calitate de *adjectiv*[10] *pronominal exclamativ*, acesta

[7] Corneliu Dimitriu (1999 I, p. 283) certifică pierderea calității de nume a adjectivelor pronominale: „numai pronumele substituie nume, nu şi adjectivele pronominale".

[8] Conform GALR 2015 (II, p. 29), „enunțurile exclamative aparțin construcțiilor de tip afectiv şi exprimă o stare afectivă a locutorului în legătură cu un eveniment care l-a emoționat, l-a surprins, l-a nemulțumit etc." Relativele exclamative „rezultă din trecerea unei propoziții exclamative din vorbirea directă în vorbirea indirectă" (GALR 2015 I, p. 288; vezi şi Pană Dindelegan *et alii* 2010, p. 23).

[9] Vezi substantivele convertite în interjecții în GALR 2015 I, p. 677–668.

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

substituie un adjectiv[11] cu sens calificativ, aspect sesizat încă de acum trei decenii de G. G. Neamțu (1984, p. 462):

***Ce**$_i$ casă (are)! → Are o casă **mare**$_i$.*

***Ce**$_i$ vreme (e)! → E vreme **rea**$_i$.*

***Ce**$_i$ gânduri (îl pândesc)! → Îl pândesc gânduri **negre**$_i$.*

Dacă substantivul este urmat de un adjectiv calificativ lucrurile se complică:

***Ce** casă **mare** (are)!*

***Ce** vreme **urâtă** (e)!*

***Ce**$_i$ gânduri **negre** îl pândesc!*

Încadrarea formei *ce* este aici la granița dintre proadjectiv şi proadverb. Profesorul clujean demonstrează, aducând argumente solide, că structura ***ce** + substantiv + adjectiv* (a) este diferită de ***ce** + adjectiv + substantiv* (*ibidem*, p. 462–463) (b):

a. ***Ce** casă mare (are)!*

b. ***Ce** mare casă (are)!*

Dacă în (b) exclamativul poate fi substituit cu *cât de* – ***Cât de** mare casă (are)!* – acelaşi lucru nu este posibil în (a) – ****Cât de** casă mare (are)!*

Analizând pentru structura (a) contextele cu determinant neadjectival (1), *Ce oameni **de viață**!*, G. G. Neamțu observă că, în mod evident, *ce* determină substantivul:

i. ***ce** oameni*

ii. ****ce** de viață*

Această observație îi dă dreptul cercetătorului de a afirma că şi în contextele cu determinant adjectival (2), *ce* determină substantivul coprezent, deci stă pe poziția atributului:

***Ce** casă mare (are)!*

Tot pe poziția atributului stă şi determinantul adjectival, respectiv cel neadjectival:

a1. *Ce oameni de viață!*

a2. *Ce casă mare (are)!*

Observăm că avem de-a face cu o *dublă exprimare*[12] a funcției sintactice de atribut, adică poziția sintactică se realizează, în cadrul aceleiaşi propoziții, prin două cuvinte care au acelaşi referent. Se dovedeşte, aşadar, că unitatea lexicală *ce*

---

[10] *Ce* este invariabil, motiv pentru care forma sa nu permite ca acordul (în gen, număr şi caz) să fie vizibil la nivelul expresiei. Totuşi, calitatea sa de adjectiv poate fi probată prin substituirea cu *cât*, *câtă*, *câți*, *câte.*

[11] Deşi nu este precizat, substituitul poate fi reprezentat şi de locuțiuni (adjectivale): ***Ce**$_i$ casă (are)! → Are o casă **[de vis]**$_i$.*

[12] **Dubla exprimare** a unei funcții sintactice nu reprezintă o noutate, fenomenul dublei exprimări a *complementului direct*, respectiv *indirect* fiind acceptat de gramatica limbii române (vezi Guțu Romalo 1973, p. 165–167 şi 177–178).

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

din structura (a) este un proadjectiv : ***Ce**$_i$ casă **mare**$_i$ (are)!*, G. G. Neamțu afirmând că „*ce* + substantiv + adjectiv” se evidențiază ca expansiune a stucturii «*ce* (exclamativ) + substantiv»” (Neamțu 1984, p. 263).

În concepția Mariei Vulișici Alexandrescu, structura (a) reprezintă o variantă pentru (b), motiv pentru care *ce* este considerat proadverb. E drept că în structura (b) lexemul *ce* este proadverb (substituie un adverb cantitativ), dar calitatea sa de proadjectiv în (a) este de necontestat. Ca proadverb, *ce* se subordonează adjectivului care, la rândul său, se subordonează substantivului:

Ce mare casă (are)!

Pe fondul acestei interpretări, cercetătoarea afirmă că exclamativul din structura ***ce** + substantiv* „conține, *în același timp*[13] [subl. n. – A.B.T.], și un adjectiv, și un adverb de tipul „foarte” (Vulișici Alexandrescu 2002, p. 155). În ceea ce ne privește, opinăm că exclamativul din enunțul ***Ce** casă!* poate însemna, de exemplu, *foarte mare*, *uriașă* sau *de vis*, deci ca „proadjectiv al calificării la superlativ” (Vulișici Alexandrescu 2015, p. 669) *ce* nu este cumulant.

II. Apariția în structură a adverbului *mai* (**ce** + *mai* + substantiv) nu schimbă statutul semantico-funcțional de proadjectiv al exclamativului *ce*: ***Ce**$_i$ mai oaspeți avem! → Avem oaspeți **deosebiți**$_i$*. întrucât *mai* este un *adverb particulă* (Nica 1988, p. 144–155), adică fără autonomie sintactică.

III. Ultima structură cu substantiv în componență, ***ce** + de + substantiv*, ridică și ea destule probleme de interpretare. Suntem de acord cu G. G. Neamțu (1984, p. 462–463) care afirmă că acest *de* nu este echivalent cu cel din structurile cu legătură inversă, de la stânga la dreapta (*atât de*, *grozav de* etc.) întrucât postpoziția *de* este urmată obligatoriu de adverb (*atât de **bine***) sau de adjectiv (*atât de **bună***) și precedată exclusiv de un adverb (***atât** de*), iar aceste caracteristici lipsesc grupării *ce de*. Cercetătorul arată că interpretarea ca structură eliptică nu este fondată și concluzionează că *de* din structura analizată este „un determinant cantitativ adjectival, echivalent semantic al adjectivului *mult*” (*ibidem*, p. 463). Astfel, *ce* nu mai intră în relație cu substantivul din structură, ci cu cantitativul *de*, deci este proadverb: ***Ce**$_i$ **de**$_i$ lume a venit! → **Ce**$_i$ **multă**$_i$ lume a venit! → A venit **foarte**$_i$ **multă**$_i$ lume.*

Interpretarea ca proadjectiv a exclamativului *ce* din structurile analizate trebuie extinsă și asupra:

1. relativului exclamativ:

*Nu-ți poți imagina **ce**$_i$ oameni sunt! → Sunt oameni **invidioși**$_i$.*
*Nici nu știi **ce**$_i$ mai mașină și-a luat! → Și-a luat o mașină **scumpă**$_i$.*

2. interogativului exclamativ:

***Ce**$_i$ plăcinte ai făcut, bunico?! → Ai făcut plăcinte **delicioase**$_i$.*
***Ce**$_i$ mai minciuni spui acolo*?! *→ Spui minciuni **gogonate**$_i$.*

[13] O astfel de proformă ar putea fi numită *cumulantă*?

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

Dacă în contexte exclamative calitatea de proadjectiv a adjectivului pronominal *ce* se confirmă, statutul semantico-funcțional al lui *ce* neexclamativ (interogativ propriu-zis, relativ propriu-zis şi interogativ-relativ) se află în aceste situații în următoarele trei contexte:

1. interogativ propriu-zise: ***Ce***$_{i/j}$ *filme îți plac?* → *Îmi plac filmele* ***polițiste***$_i$/[***de groază***]$_j$.
2. relativ propriu-zis: *Cumpăr* ***ce***$_{i/j}$ *ciocolată îmi place.* → *Îmi place ciocolata* ***amăruie***$_i$/***Heidi***$_j$.
3. interogativ-relativ: *Spune-mi* ***ce***$_{i/j}$ *cutie alegi.* → *Aleg cutia* ***albastră***$_i$/***doi***$_j$.

În toate enunțurile de mai sus, *ce* stă pe poziția atributului, funcție sintactică primară sau funcția-bază a adjectivului. Dacă din punct de vedere funcțional nu există controverse, sub aspect semantic statutul lui *ce* este discutabil, deoarece acesta poate trimite la un adjectiv, la un substantiv sau la un numeral. Situația este una problematică dacă avem în vedere faptul că clasificarea proformelor se face, în primul rând, după clasa morfologică în care se situează sursa semantică. Cu alte cuvinte, ne punem întrebarea în care subclasă de proforme vom încadra adjectivul pronominal neexclamativ *ce*: proadjective, prosubstantive sau pronumerale?

Că adjectivul pronominal *ce* nu şi-a pierdut calitatea de substitut este evident, însă a da un verdict cu privire la tipologia proformei este imposibil în afara contextului.

În aceeaşi situație este şi adjectivul pronominal ***care***:

1. interogativ propriu-zis: ***Care***$_{i/j}$ *număr e al tău?* → *Numărul* ***necunoscut***$_i$/**zece**$_j$ e al meu.
2. relativ propriu-zis: ***Care***$_{i/j}$ *tramvai vine primul, pe acela îl iei.* → *Vine tramvaiul* ***101***$_i$/***roşu***$_j$.
3. interogativ-relativ: *Te întreb* ***care***$_{i/j}$ *mașină e mai ieftină.*→*Mașina* ***mov***$_i$/***Ford***$_j$ *este mai ieftină.*

Adjectiv pronominal interogativ/relativ este şi forma ***cât*** (*câtă*, *câți*, *câte*). *Cât* (*câtă*, *câți*, *câte*) apare ca:

1. exclamativ propriu-zis: ***Câtă***$_i$ *lume a venit!*
2. exclamativ-interogativ: ***Câte***$_i$ *pere ai cumpărat?!*
3. exclamativ-relativ: *Să fi văzut* ***câtă***$_i$ *înghețată a mâncat!*
4. interogativ propriu-zis: ***Câte***$_i$ *mere ai mâncat?*
5. interogativ-relative: *M-a întrebat* ***câți***$_i$ *struguri doresc.*
6. relativ propriu-zise: *Cheltuieşte* ***câți***$_i$ *bani vrea.*

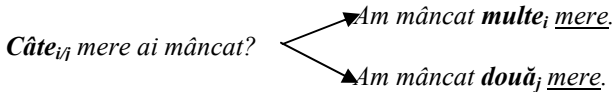
În gramatica limbii române, se acceptă că adjectivele pronominale exclamative – *cât*, *câtă*, *câți*, *câte* – au sens cantitativ (Neamțu 1984, p. 464; Vulişici Alexandrescu 2015, p. 669):

Câtă$_i$ *lume a venit!* → *A venit* ***multă***$_i$ *lume.*
Câte$_i$ *pere ai cumpărat?!* → *Ai cumpărat* ***puține***$_i$ *pere.*
Să fi văzut ***câtă***$_i$ *înghețată a mâncat!* → *A mâncat* ***multă***$_i$ *înghețată.*

Maria Vulişici Alexandrescu le include fie la „pro-adjective ale cuantificării nedefinite din sfera «puținului» sau a «multului»” (*ibidem*), fie la pronumerale

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

(*ibidem*, p. 672), încadrarea într-o anume subclasă de proforme datorându-se bineînțeles contextului:

3. Concluzie

Când determină un substantiv, adjectivele pronominale *ce*, *care* şi *cât* (*câtă*, *câți*, *câte*), dar şi altele, îşi păstrează calitatea de substitute, adică sunt proforme. Ca proforme, acestea sunt lipsite de un conținut semantic particular, dar au un conținut semantic virtual, care se precizează în context (prin conexiune anaforică) sau în situația de comunicare (deictic). În funcție de elementul la care trimit şi de la care îşi procură referința, adjectivele pronominale interogative şi relative sunt, din punct de vedere semantico-funcțional, proadjective, prosubstantive sau pronumerale.

BIBLIOGRAFIE. SIGLE

ALLRO = „Analele Universității din Oradea”. Fascicula Limba şi Literatura Română, Oradea, I, 1991 şi urm.

Apothéloz 1995 = Denis Apothéloz, *Rôle et fonctionnement de l'anaphore dans la dynamique textuelle*, Genève, Librairie Droz, 1995.

Constantinescu-Dobridor 1974 = Gh. Constantinescu-Dobridor, *Morfologia limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1974.

Coseriu 1978 = Eugenio Coseriu, *Gramática, Semántica, Universales. Estudios de lingüística funcional*, Madrid, Gredos, 1978.

Dimitriu 1999 = Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române*, I. *Morfologia*, II. *Sintaxa*, Iaşi, Editura Institutul European, 1999.

Dîrul 2009 = Alexandru Dîrul, *Probleme de structură a limbii tratate din perspectiva gramaticii explicative (studii şi materiale)*, Chişinău, f.e., 2009.

DR, s.n. = „Dacoromania”, serie nouă, Cluj-Napoca, I, 1994 şi urm.

DŞL = Angela Bidu Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar general de ştiințe. Ştiințe ale limbii*, Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1997.

GALR 2005 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

GLR 1966 = *Gramatica limbii române*. Ediția a II-a revăzută şi adăugită. Tiraj nou, vol. I–II, Bucureşti, Editura Academiei Române,1966.

Gruiță 1981 = G. Gruiță, *Acordul în limba română*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1981.

Guțu Romalo 1973 = Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973.

Înspre şi dinspre Cluj = Înspre şi dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu Profesorului G. G. Neamțu la 70 de ani. Coordonator: Ionuț Pomian. Editor: Nicolae Mocanu, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut şi Scriptor, 2015.

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

LR = „Limba română”, Bucureşti, I, 1952 şi urm.
Manoliu Manea 1968 = Maria Manoliu Manea, *Sistematica substitutelor din limba română contemporană standard*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1968.
Milner 1982 = Jean-Claude Milner, *Ordre et raisons de langue*, Paris, Seuil, 1982.
Munteanu 2006 = Mihaela Munteanu, *Semantica textului şi problema referinţei nominale*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2006.
Neamțu 1984 = G. G. Neamțu, *Pronume, adjective pronominale şi adverbe exclamative*, în LR, XXXIII, 1984, nr. 6, p. 461–465.
Neamțu 1985 = G. G. Neamțu, *Cuvinte relative-exclamative*, în LR, XXXIV, 1985, nr. 2, p. 108–113.
Neamțu 2009 = G. G. Neamțu, *Mijloace de marcare în expresie a înțelesului categorial în română*, în G. G. Neamțu, Ştefan Gencărău, Adrian Chircu (editori), *Limba română – abordări tradiționale şi moderne. Actele Colocviului internațional organizat de Catedra de limba română şi Departamentul de limbă, cultură şi civilizație românească, Facultatea de Litere, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 19–20 octombrie 2007*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 23–37.
Neamțu 2011 = G. G. Neamțu, *Câteva observații privind sintagmele posesive/genitivale cu „al” în limba română*, în Oliviu Felecan, Daiana Felecan (coord.), *Confluențe lingvistice şi filologice*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 127–146.
Neamțu 2014 = G. G. Neamțu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincții şi… distincții*. Ediția a patra, Piteşti, Editura Paralela 45, 2014.
Nica 1988 = Dumitru Nica, *Teoria părților de vorbire. Cu aplicații la adverb*, Iaşi, Editura Junimea, 1988.
Pană Dindelegan *et alii* 2010 = Gabriela Pană Dindelegan, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, *Morfosintaxa limbii române. Sinteze şi exerciții*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 2010.
Vulişici Alexandrescu 1997–2000 = Maria Vulişici Alexandrescu, *Numele predicativ exprimat prin adverb*, în ALLRO, V–VIII, 1997–2000, p. 5–14.
Vulişici Alexandrescu 2001 = Maria Vulişici Alexandrescu, *O posibilă valoare morfologică a lui „CUM”*, în ALLRO, IX. Volum omagial, 2001, p. 471–473.
Vulişici Alexandrescu 2002 = Maria Vulişici Alexandrescu, *Cu privire la „pro-adjective”*, în ALLRO, X, 2002, p. 153–158.
Vulişici Alexandrescu 2004 = Maria Vulişici Alexandrescu, *CE – dificultăți de încadrare morfo-sintactică*, în ALLRO, XII, 2004, p. 20–28.
Vulişici Alexandrescu 1997–2010 = Maria Vulişici Alexandrescu, *Despre proforme în GALR*, în DR, s.n., XV, 2010, nr. 1, p. 18–23.
Vulişici Alexandrescu 2015 = Maria Vulişici Alexandrescu, *Considerații pe marginea proformelor*, în *Înspre şi dinspre Cluj*, p. 665–677.

INTERROGATIVE AND RELATIVE PRONOMINAL ADJECTIVES AS PRO-ADJECTIVES – A CERTITUDE?
(*Abstract*)

The present article deals one pro-form subclass – the pro-adjective. The first part, offers a theoretical perspective, on pronominal adjectives and the pro-form class. Pronominal adjectives have, as it is already known, a different status due to both the pronominal and adjectival characteristics. The pro-form class represents a semantical-referential class of words which lack their own reference because they take it from another element with a referential capacity. As pro-forms, pro-adjectives are words that connect with a full referential adjective, receiving their own reference in this way. The second part of the article is an analysis of the interrogative and relative pronominal adjectives – *ce*, *care* and *cât* (*câtă*, *câți*, *câte*) – with the purpose of confirming or denying their capacity to function as pro-adjectives.

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)

The conclusion reached here is that only the interrogative and relative pronominal adjectives, when they are used in an exclamatory context, are pro-adjectives by excellence. However, the functioning as pro-adjectives of the above mentioned forms is not excluded in non-exclamatory contexts, but the decisive factor in establishing the type of pro-form (pro-adjective, pro-noun or pro-numeral) is the context.

Cuvinte-cheie: *adjectiv pronominal interogativ*, *adjectiv pronominal relativ*, *referință*, *proformă*, *proadjectiv*.
Keywords: *interrogative pronominal adjective*, *relative pronominal adjective*, *reference*, *pro-form*, *pro-adjective*.

Universitatea „Babeș-Bolyai”
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
teusdea_bianca92@yahoo.com

BDD-A28109 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:39 UTC)